

REFORMACIJA NA SLOVENSKEM

REFORMACIJA:

- začne se z delom Martina Lutherja
- je novo versko in družbeno gibanje, ki se je iz nemških dežel širilo tudi na slovensko ozemlje
- zavzema se za obnovitev verskega življenja v duhu prvotnih krščanskih načel

- PREJ: tedanje slovensko ozemlje se deli na OGLEJSKO škofijo in SALZBURŠKO nadškofijo; večina pod oglejsko škofijo □ zaradi spora med oglejskim patriarhatom in friderikom, je friderik III. Hbsb ustvaril LJUBLJANSKO NADŠKOFIJO l. 1461, ki je podrejena direktno papežu (hbsb želijo čim večji nadzor)

- na slovensko ozemlje se nova vera širi z idejami, ki jih prenašajo trgovci, vojaki, študentje, ... - sprva skrivno, hbsb niso naklonjeni
- te ideje dobro sprejmejo tržaški izobraženci : škof Bonomo, Peter Pavel Vergerij □ začnejo nastajati protestantski krožki
- s širjenjem luteranskih nazorov k nam prihajajo tudi luteranske knjige
- vero širijo tudi duhovniki, saj jih cerkev štipendira, da se izobražujejo na tujem, največkrat na nemškem □ nosilci napredka
- najprej luteranstvo sprejmejo kranjski deželni stanovi, potem koroški,...
- med prvimi mecenarji sta: Peter Bonomo in Janez Ungnad – ustanovi biblijski zavod
- plemstvo sprejme protestantizem zato ker si želi razdeliti cerkveno posest in zaradi želje hbsb po močni centralistični oblasti (stanovi se uprejo)

SLOVENSKA PROTESTANTSKA CERKEV:

- s pomočjo deželnih stanov, so se oblikovale deželne protestantske cerkve kot samostojne enote □ na čelo postavljen svet, ki je nadziral predikante
 - verski spor med stanovi pa narašča, ker Karel zavrača versko svobodo
 - turška grozeča nevarnost pa kaže v prid protestantom
- 1.) GRAŠKA verska pomiritev – 1582 □ prinese plemstvu in meščanstvu na štajerskem versko svobodo – odpove se : čigar dežela, tega vera (Karel popusti, ker potrebuje potrditev od stanov za izredne višje davke za turško nevarnost, te pa ne pristanejo brez verske svobode)
 - 2.) BRUŠKA verska pomiritev – 1587 □ verska svoboda za vse ostalo plemstvo in meščanstvo (reformacija je s tem dosegla višek)

POSLEDICE:

- Janez Mandelc začne tiskati protestantska dela- 1. protestantska tiskarna deluje 5 let
- Nastajanje protestantskih cerkva
- Socialni prepad med plemstvom in kmeti se širi – kmetje vere ne sprejmejo □ najštevilčnejši □ obsojeno na propad

POMEN REFORMACIJE:

- 1. tiskarna □ tiskane knjige □ temelj književnosti □ narodno zavedanje
- Začetek bogoslužja v domačem jeziku
- Začetek šolstva v domačem jeziku

1. TISKANE KNJIGE:

Adam Bohorič – ZIMSKE URICE 1584
Jurij Dalmatin – PREVOD BIBLIJE 1584
Sebastijan Krelj -

Primož Trubar – ABECEDNIK IN KATEKIZEM 1550 (na začetku je rabil gotico, potem pa se je odločil za lažjo latinico , za podlago pa je uporabil ljubljski mestni govor s primesjo dolenskega in gorenjskega narečja – danes: štajerci)

- cerkveno šolstvo □ Primož Trubar – superintendent kranjske protestantske cerkve □ napiše CERKVENO ORDNINGO : cerkveni red –

nobena dežela brez šol, oblast priskrbi učitelje

zahteva slovenski jezik kot glavni v verskih obredih in kot

učni jezik

deklice se šolajo prav tako kot dečki

□ poseže v pristojnosti kranjskega kneza □ posledica je izgnanstvo

POMEN ZA NARODNO ZAVEDNOST:

- prve slovenske tiskane knjige □ slovenščina kot jezik
- bogoslužje in šolstvo v domačem jeziku
- prevod celotne biblije □ višek protestantizma
- proces narodnega zavedanja

VZROK HITEGA ZLOMA REFORMACIJE NA SLOVENSKEM:

PROTIREFORMACIJA:

- hbsb imajo še vedno močno absolutistično oblast, zato lahko izvajajo protireformacijo
- Karel II. Pokliče jezuite □ ustanovi jezuitski kolegij (kralj se na jezuite upira, ker so mu zvesti in ga podpirajo)
- 6 let kasneje popusti pred luterani z bruško pomiritvijo □ začetek protireformacije
- Karel se opre na domače škofo □ protestantstvo počasi upada
- Njegov sin ferdinand, je gojenec jezuitov – nadaljuje očetov boj □ ob nastopu vlade ustanovi jezuitski kolegij v Ljubljani
□ naveže se na škofo: Jurij Stobej – lavantinski, Tomaž Hren – ljubljanski, Martin Braner – sekovski
- Stobej izdela program – ustanovitev verske komisije, ki bi spreobračala ljudi, uničila luteranske objekte in zbirala luteranske knjige in jih zažigala
□ imajo tudi močno vojaško spremstvo
- posamične protestante so najprej pregovarjali, potem jim naložili visoke denarne kazni, jih vrgli v ječe ali izgnali
□ protestantizem skoraj izgine □ protestanti izgnani – nastane praznina, ki jo cesar nadomesti z italijanskimi kapitalisti (prevzemajo obrate, plemiške naslove,...)
- kalvinizem se ohrani v prekmurju □tukaj močno ogrsko plemstvo, hbsb ne morejo izvajati protireformacije zaradi vojne in ne močne oblasti na ogrskem □ ogrskem plemstvu mora kralj zagotoviti svobodo
- vladarjeva oblast se drugje krepi, saj so s pretkanimi igrami razdirali deželno stanovsko enotnost □ kmalu dobijo popolno oblast nad njimi

KATOLIŠKA OBNOVA

- novi oltarji, zvonovi
- uvajanje romanj
- spodbujanje petja
- jezuitske šole
- ustanavljanje samostanov
- pritisk nad plemstvom se začne izvajati po praški defenestraciji □ plemstvo se mora na ukaz cesarja spreobrniti v katolicizem □ ne reagira □ odide v tujino

- plemstvo in meščanstvo se ukloni katolicizmu zaradi ohranitve svojega premoženja
ZAKAJ? Pomembna zmaga hbsb – še bolj si utrdijo oblast v naših deželah in tako postanejo absolutistični vladarji